

УДК [630*174.754 : 630*182.29 : 630*907 : 630*43] (477.46)

Ключка С.І.¹, канд. пед. н., <https://orcid.org/0000-0001-5702-6840>,
svitkl@ukr.net

Чемерис І.А.¹, канд. біол. н., <https://orcid.org/0000-0002-0664-8508>,
ichemerys@ukr.net

Геник Я.В.², докт. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0002-6079-6827>,
yarhenyk@gmail.com

Заячук В.Я.², канд. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0002-0342-2482>,
zayachuk_vsim@ukr.net

Горбенко Н.Є.², канд. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0002-6053-6582>,
nata.horbenko@gmail.com

¹ Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

² Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

ВПЛИВ ЕДАФОТОПУ НА ФОРМУВАННЯ РОСЛИННОГО ВКРИТТЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ПРИДНІПРОВСЬКОЇ ВИСОЧИНИ

Kliuchka S.I., Chemerys I.A., Henyk Ya.V., Zayachuk V.Ya., Horbenko N.Ye.

THE INFLUENCE OF THE EDAPHOTOPE ON THE FOREST ECOSYSTEMS PLANT COVER FORMATION OF THE DNIEPER UPLAND

Під наметом чистих соснових деревостанів сформувались дерново-підзолисті ґрунти, з профілем ґрунту: Нл+Не+E+I+IP+P. Внесення органічних добрив при створенні соснових лісових культур та формування мішаних лісових екосистем шляхом введення в склад соснового лісового угруповання листяних видів деревних рослин сприятиме покращенню фізико-механічних властивостей і родючості ґрунтового покриву та підвищення продуктивності лісових насаджень у соснових екосистемах лісового фонду Черкащини.

Ключові слова: лісові екосистеми, соснові насадження, рослинне вкриття, Придніпровська височина.

Вступ. Ґрунтовий покрив виступає вагомим чинником формування продуктивних фітоценозів у лісовій екосистемі. Ґрунт та рослинність є визначальними чинниками із збереження природних екосистем та підтримання динамічної рівноваги в природному довіллі.

Об'єкт досліджень – процес формування ґрунтового покриву та рослинного вкриття в соснових екосистемах Придніпровської височини.

Методи досліджень. На підставі лісовпорядної документації лісогосподарського підприємства визначено репрезентативні лісові ділянки на

території Дахнівського лісництва Черкаського надлісництва, що стало основою для закладання дослідних пробних площ. З урахуванням таксаційного опису лісової території здійснено виокремлення виділів, що потенційно слугували для фіксації дослідного майданчика.

Аналіз літературних джерел. Протягом минулих десятиліть значна увага надавалась заходам із відновлення лісового вкриття територій Придніпровської височини, як екологічно важливого елементу формування сприятливого життєвого середовища людини. Заходи із створення нових лісових екосистем сприяли покращенню клімату, підвищенню родючості ґрунтового покриву та примноженню біорізноманіття [1,2,4,5].

У наукових напрацюваннях Шлапака В. П. зі співавторами [7] висвітлені проблеми культивування сосни звичайної в умовах пристепових територій на прикладі культур, створених професором Голов'янком З.С. Дослідження включали аналіз та оцінку ефективності вирощування сосни звичайної в певних екологічних умовах, що є важливим для ведення лісового господарства.

Результати досліджень. Дослідження ґрунтового покриву та опис ґрунтових генетичних горизонтів, проведені в 18 виділі 37 кварталу Дахнівського лісництва Черкаського надлісництва показали, що під наметом чистих соснових лісових деревостанів сформувались дерново-підзолисті лісові ґрунти, з профілем типу: Нл+Не+E+I+IP+P.

Дерново-підзолистий ґрунт під наметом чистих соснових деревостанів за структурою характеризується кубоподібним типом структурних ґрунтових агрегатів з вираженими гранями і ребрами у верхніх генетичних горизонтах ґрунтового профілю.

Проведені дослідження у соснових екосистемах Дахнівського лісництва Черкаського надлісництва показали безпосередній вплив будови ґрунтового покриву та фізико-механічних властивостей дерново-підзолистих ґрунтів на склад та структуру рослинних угруповань соснових лісових насаджень [8,9]. Це доповнює напрацювання та висновки інших науковців, зокрема Бельгарда А. Л. (1960), Герушинського З. Ю. (1996), Гордієнка М. І. (2002, 2007), Ізюмського П. П. (1987), Краснова В. П. (2009), Лакиди П. І. (2012), М'якушка В. К. (1978), Мірошник Н. В. (2016), Мороза П. І. (2000, 2006), Погребняка П. М. (1955, 1971), Редька Г. І. (1980, 1990), Шлапака В. П. (2007), Шлапака В. В. (2014) [7], щодо взаємозалежності фітоценотичного вкриття та ґрунтового покриву в лісових екосистемах.

Підвищення родючості дерново-підзолистих ґрунтів у соснових лісових екосистемах можливе внаслідок внесення органічних добрив при створенні лісових культур та проведенні доглядів за ними, а також внаслідок формування мішаних лісових насаджень шляхом введення в склад лісового угруповання

листяних видів дерев і кущів [7], серед яких є багато нектароносних та плодових видів, сировина яких є джерелом недревної продукції лісу [10].

Соснові лісові екосистеми характеризуються наявністю поодинокого підросту сосни звичайної, дуба звичайного, робінії псевдоакації та груші звичайної, а в підліску поодинокі трапляються бруслина бородавчаста, бузина чорна, жарновець віниковий, калина звичайна [3,6] та глід одноматочковий,

Висновки. Під наметом чистих соснових лісових деревостанів сформувались дерново-підзолисті ґрунти, з профілем Нл+Не+Е+І+ІР+Р та кубоподібним типом структурних ґрунтових агрегатів з вираженими гранями і ребрами у верхніх генетичних горизонтах ґрунтового профілю.

Результати досліджень можуть використовуватись під час розроблення рекомендацій, спрямованих на покращення структури ґрунтового покриву соснових лісових екосистем і підвищення родючості ґрунту під наметом соснових деревостанів у лісових екосистемах Черкаського надлісництва.

Список використаних джерел

1. Генік Я.В., Заячук В.Я. Сукцесії рослинності на посттехногенних територіях Коломийського буровугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2015, вип. 25.6. С. 119-124. Доступно за <https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/923>
2. Генік Я.В., Заячук В.Я.. Склад та структура дендрофлори породних відвалів шахт Коломийського вугільного родовища. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.8. С. 9-18. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_8/9_Gen.pdf
3. Заячук В.Я. Біоекологічні особливості зростання та плодоношення калини звичайної в умовах Прикарпаття.: автореф. дис. ... канд с.-г. наук : 06.03.03. Львів, 1996. 22 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:4DMP91E08xMC
4. Заячук В.Я. Дендрологія. Голонасінні. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2005. 176 с. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:YFjsv_pBGBYC
5. Заячук В.Я. Дендрологія. Хвойні: навч. посібн. Львів: ТзОВ"Фірма Камула". 2003. 128 с. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:O3NaXMP0MMsC
6. Заячук В.Я., Цибуля В.С. Види роду Калина (*Viburnum* L.) в озелененні населених місць. Науковий Вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23 (11), С. 30-38. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_11/30_Zaj.pdf
7. Ключка С.І., Чемерис І.А., Генік Я.В., Заячук В.Я., Горбенко Н.С. Будова та властивості ґрунтового покриву соснових лісових екосистем в умовах філії «Черкаське лісове господарство» ДП «Ліси України». Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія». Випуск 1 (55), 2024. С. 78-86. Доступно за <https://doi.org/10.32782/agrobio.2024.1.11>

8. Погрібний О.О., Заячук В.Я. Сосна звичайна в лісах Українських Карпат. Монографія. Косів: Писаний камінь. 2017. 192 с. Доступно за https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=PmXnWewAAAAJ&citation_for_view=PmXnWewAAAAJ:isC4tDSrTZIC

9. Погрібний О.О., Заячук В.Я. Типологічна оцінка сосни звичайної в Українських Карпатах. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Львів: НЛТУ України. 2013, вип. 23.5. С. 118-128. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_5/118_Pog.pdf

10. Рябчук В.П., Заячук В.Я. Рациональне використання недревних ресурсів як засіб підвищення продуктивності лісу. Науковий вісник НЛТУ України. Львів : 2004, Вип. 14.5. С. 254-260. Доступно за https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2004/14_5/51.pdf